

6. 6.

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL
MAJANDUSTEADUSKOND

RAHANDUSE JA KAUBANDUSE ERIALADE
LÕPETANUTE KOKKUTULEZU--KONVERENTSI MATERJALID
(29.-31.augustini 1969.a. Värskas)

Tartu 1969

ARH

ARHIIVKOGU

2

Tertu Riikliku Olikeoh
Raamatukogu

96439

A-29953_{IV}

Lp. sm.

Palume Teid osa võtta rahanduse ja kaubanduse
eriharu lõpetanute kokkutulekust, mis toimub
29.-31.augustini 1969.aastal.

TRÜ Majandusteaduskonna
dekaan

AJAKAVA .

29. aug. 1969.a.

- Kell 15.00 - Majutamine. Lõuna.
" 17.00 - Plenaaristung.
1. Ülevaade TRÜ Majandus-
teaduskonnast -
dekaan V.Krinal.
2. Teaduslikud ettekanded.
3. Läbirääkimised.
" 20.00 - Öhtusöök.

30. aug. 1969.a.

- Kell 8.30 - Hommikusöök.
" 10.00 - Teaduslikud ettekanded
seksioonides. Läbi-
rääkimised.
" 14.00 - Lõuna.
" 16.00 - Sportlikud üritused.
" 20.00 - Ühine koosviibimine.

31. aug. 1969.a.

- Kell 8.30 - Hommikusöök.
" 10.00 - Sportlikud üritused. Matk.
" 12.00 - Lõunacode.
" 13.00 - Ärasõit laevaga.

ETTEKANNETE TEESID.

MAJANDUSLIKU ARENGU REGULEERIMINE RAHANDUSE VAHENDUSEL UNGARI RV-s.

E. P a j u p u u,

TRÜ rahanduse ja krediidi kat.dots.kt.

1. Uue majandusmehhanismi üheks eesmärgiks Ungari RV-s oli ettevõtete jaoks majandamise normaalsete tingimuste loomine. Püüti luua õiguslikult reguleeritud tegurite süsteem, mis stimuleeriks ühest küljest ettevõtete initsiatiivi, teisest küljest orienteeriks neid rahvamajandusplaanis ettenähtud suunas.

Ettevõtete vahekorrd riigieelarvega ehitati üles lähedes järgmistest põhimõtetest:

1) vahekorrd eelarve ja ettevõtte vahel olgu pikema aja peale ette fikseeritud;

2) süsteem peab olema ühtne (kõik ettevõtted olgu eelarve suhtes võrdses seisukorras);

3) ettevõtte kohustused riigieelarve vastu tuleb määratleda seadusandlikus korras, ettevõtete maksetel olgu maksu iseloom.

2. Reformile eelnenud viimase aastakümne jooksul ei olnud Ungaris (samuti nagu teisteski sotsialistlikes riikides) vajadust omistada erilist teoreetilist ega praktilist tähtsust tuludealasele seadusandlusele. Rõhutati ettevõtete maksete tsentraalset (fiskaalset) tähtsust, nähti eelkõige eelarve jaoks rahaliste vahendite mobiliseerimise eesmärki ja ainult minimaalsel määral taotleti ettevõtete tegevuse suunamist tulude mobiliseerimise kaudu.

Rahanduse (eelarve) jaotusfunktsiooni kõrval jäeti tähele panemata tema kaudse mõju kasutamise võimalused.

Majandusliku juhtimise reformiga olukord muutus. Tugevnes eelarvetulude kaudne mõju ettevõtete tegevusele ja seeläbi rahvamajanduse tasakaalustamisele ja tasakaalu hoidmisele, samuti riiklike plaanidega määratud põhiproportsioonide (tarbimine - akumulatsioon jt.) kujunemisele, s.t. tugevnes maksude majanduslik funktsioon. Ei ole kaotanud oma tähtsust ka maksude fiskaalne funktsioon. Autoomaatselt kasvav riigi ühiskondlike ülesannete maht nõuab vahendite tsentraliseerimist maksude kaudu üha kasvavas ulatuses.

3. Käesoleval ajal kasutatakse Ungari RV-s riigitulude mobiliseerimiseks põhiliselt järgmisi kanaleid: a) kasumimaks, b) palgaga proportsionaalsed maksud (palgamaks, sotsiaalkindlustuse maks), c) fondimaks, d) käibemaks. Nende maksude majanduslikke funktsioone võiks määratleda lühidalt järgmiselt. Kasumimaksu ülesandeks on takistada palkade põhjendamatu tõusu (palgafondi osas ettevõtetele ettekirjutusi ei tehta). Fondimaks stimuleerib põhi- ja käibevahendite efektiivsemat kasutamist. Maksud proportsionaalselt palgale stimuleerivad tööjõu kokkuhoidlikumat kasutamist. Käibemaks on riigi hinnapoliitika teostamise üheks vahendiks.

Eeltooduga maksude ja nende kaudse mõju suundade loetelu ei piirdu, kuid ülejäänud on väiksema tähtsusega.

4. Uut juhtimise ja planeerimise süsteemi, milles tähtis osa on täita majanduslikel hoobadel (hinnapoliitika, krediitpoliitika, deviisipoliitika, ettevõtete tulude reguleerimise süsteem jt.), hakati rakendama alates 1. jaan. 1968. Esialsed tulemused näitavad, et süsteem funktsioneerib üldiselt hästi.

HINNAKUJUNDAMISE TÄIUSTAMISE PÕHISUUNDADEST

H. M ü ü r ,

TRÜ raamatupidamise kat. dots.

1. Kaubatootmist ja -ringlust iseloomustab kaasajal kaupade sortimendi intensiivne laiendamine ning uuendamine, mistõttu suureneb ka hindade arv. Elavneb kaubavahetus vabariikide vahel, samuti elanike kui tarbijate liikumine. Seetõttu peab vabariikide osa suurenemisega hinnakujundamisel kaasnema viimase efektiivne koordineerimine NSV Liidu ulatuses. Koordineerimine peab toimuma ratsionaalsetes raamides.

2. Keskne koht hinnakujundamise koordineerimisel kuulub metoodilise töö tõhustamisele. Sammuks edasi on parameetrilise ja normatiivse meetodi ulatuslikum kasutuselevõtt vastavalt masinaehituses ning kergetööstuses. Ettevõttele endil tekib võimalus operatiivselt kujundada paljude toodete hindu üldise stabiilse hinnataseme juures.

3. Majandusreformi süvenemisega tõuseb ettevõtete huvi kasumi suurendamise vastu. Seetõttu tuleb vältida rentaabluse tõusu omahinda alandamata. Erilise koha omahindab riiklikust distsipliinist kinnipidamine ja kontroll hindade väljatöötamise ning rakendamise üle.

4. Hulgihindade valdkonnas on keskseks küsimuseks kujunenud nende perspektiivne planeerimine. Hulgihindade täiustamise põhivormiks saab nende jooksev plaaniline reguleerimine, millega tagatakse hindade süsteemi teatud paindlikkus. Hindade läbivaatamise sagedus tootmisharuti kujuneb erinevaks. Plaaniliste hinnaindeksite kaudu

nähakse ette hulgihindade suhteline (võrreldes toodangu tarbimisväärtusega) ja ka absoluutne alandamine.

5. Rasketööstuses omandab erilise koha tehnilise progressi stimuleerimine hindade kaudu. Tootjate ja tarbijate huvitatus on saavutatav uute ning vanade toodete rentsaabluse õige vahekorra puhul. Vananeva toodangu hindade alandamine võib toimuda kas nende jooksva plaanilise reguleerimisega või astmeliste hindade kehtestamisega. Uute toodete hindade määramisel on oluline nende kasutamisest tuleneva rahvamajandusliku efekti ja selle jaotamise kindlaksmääramine.

6. Tarbekaupade hulgihindade puhul on põhinõuete jaoks ettevõtete huvi tõstmine elanikkonnale vajalike kaupade tootmise vastu nõutavas sortimendis ja kvaliteedis. Selleks tuleb muidugi püüda rentsaabluse ühtlustamise poole kaubagruppides kogu nende sortimendi ulatuses. Probleem on vägagi mitmetahuline ning sõltub iga tootmisharu tehnoloogiast ja toodangu enese spetsiifikast.

7. Majandusreformile püstitatud eesmärgid on saavutatavad jaehindade stabiilse, soovitatavalt aga alaneva taseme juures. Hinnapoliitika programmiliseks põhisuunaks ongi jaehindade järkjärguline alandamine vastavalt tootmiskulude alanemisele ja ressursside kujunemisele. Viimasel ajal on jaehinnad olnud küllaltki stabiilsed: nende üldine indeks on 1964.-1968. aastani alanenud 1,7%.

8. Tarbekaupade sortiment laieneb seaduspäraselt üha paremate tarbimisomadustega ja järelikult ka kallimate toodete suunas. Ka siin tuleb tagada kauba hinna ja tarbimisomaduste ühesugune dünaamika, soovitatavalt aga hinna mõningane suhteline alandamine tarbimisväärtuse ühiku kohta. Samuti on väga oluline kogu kaubasortimendi pidev tootmine ja müügilolek kogu hinnaskaala ulatuses.

RAHANDUSE JA KREDIIDI ERIALA
SPETSIALISTIDE ETTEVALMISTAMISEST JA KASUTAMISEST
EESTI NSV-s.

R. H a g e l b e r g,

TRÜ rahanduse ja krediidi kat. juh., professor.

1. Rahanduse ja krediidi eriala spetsialistid moodustavad ligikaudu 25% kõrgema haridusega majandusteadlaste üldarvust Eesti NSV-s. TRÜ Majandusteaduskonna on nendest lõpetanud 543 inimest, sealhulgas 164 statsionaarselt ja 379 kaugõppe teel. Rahanduse ja krediidi eriala (nr. 1734) on kõrgema haridusega majandusteadlaste nomenklatuuri järgi Eesti NSV-s kõige suurema osatähtsusega erialaks. Vastavate spetsialistide lai profiil võimaldab nendes edukat kasutamist rahandus- ja krediidiorganites, tööstus-, põllumajandus-, ehitus- jmt. ettevõtetes ning asutustes. Eriti sobiv on niisuguse laia profiiliga spetsialistide ettevalmistamine väikestes liiduvabariikides, kus kitsamate erialade spetsialistide arvukas ettevalmistamine ei õigusta end majanduslikult.

2. Kehtivatest vastuvõtuplaanidest ja prognoosidest lähtudes jääb rahanduse ja krediidi eriala osatähtsus kõige suuremaks ka edaspidi. Muutub ainult õppevormide vahetumine. Kui seniste lõpetanute enamik on andnud kaugõppe, siis edaspidi lõpetab 60-70% statsionaarses korras. Eriala suur tähtsus nõuab ka erilise tähelepanu pööramist.

3. Kaasaja majandusteadlane peab olema loov isikus, teadlase ja praktiku süntees, kes on võrdsetel tugev teoorias, praktikas ja metodoloogias. Vastavalt sellele on vaja suunata ka õppe- ja kasvatustöö protsessi.

4. Rahanduse ja krediidi spetsialistide ettevalmis-

tamise sisuliste probleemide hulgas kerkib esiplaanile neli omavahel tihedasti seotud probleemikompleksi:

- a) õppeaja kestus seoses õpetamiseks vajaliku informatsiooni hulgaga;
- b) õppeplaani struktuur, mis sisuliselt tähendab eri ainevaldkondadesse kuuluva informatsiooni mahu, vahekorra ja järjestamise küsimuste lahendamist;
- c) aineprogrammide maht ja struktuur, kus siuks on igasse vastavasse ainevaldkonda kuuluva informatsiooni valiku ja erinevate ainevaldkondade vaheliste seoste küsimused;
- d) õppeprotsessi korraldamine, mille siuks on õpetamise kui ka õppimise mitmesuguste vormide ja meetodite kasutamine kaasaja nõudeid silmas pidades.

Iga nimetatud probleemikompleks on viimasel ajal läbi teinud teatud evolutsiooni. Kuid on veel küllalt palju lahendamist vajavaid küsimusi.

5. Lähimateks ülesanneteks on õppeprotsessi ja spetsialistide kasutamise kompleksse analüüsi alusel:

- a) kindlaks määrata kaasaja ja lähema tuleviku poolt spetsialistidele esitatavad nõuded;
- b) prognoosida spetsialistide vajadus lähimateks aastakümneteks;
- c) välja töötada spetsialistide ettevalmistamise ja kvalifikatsiooni tõstmise süsteemide kvantitatiivsed ja kvalitatiivsed alused;
- d) etappide viisi kindlaks määrata väljatöötatud abinõude rakendamise tähtajad, konkreetne kord ja täitjad.

6. Püstitatud ülesannete eduka täitmise tähtsaks eelduseks on väga tiheda kontakti ja koostöö olemasolu TRÜ, lõpetanute, lõpetanuid kasutavate süsteemide ja vastavate juhtivate organite vahel.

TEOORIAST PRAKTIKASSE.

Õ. P e e t m a a,

Viljandi Rajooni Rahandusosak. v.-inspektor,
rahanduse ja krediidi eriharu 1967.a. stats.
lõpetanu.

Õpetamise protsessi kohandamiseks praktika nõuetele oleks vaja:

1. Majandusliku tegevuse analüüsi kursuses õpetada järeldusotsuste koostamist ning selle põhjal ka konkreetsete ettopanekute tegemist. Samas tuleks tutvustada rahandusorganite õigusi ettevõtete ja majandusorganisatsioonide töö mõjutamisel.

2. Majandusliku tegevuse analüüsi kursuses, ehkki programm seda ette ei näe, leida võimalusi ka elamu-kommunaalmajanduse analüüsi õpetamiseks või vähemalt vastava analüüsi spetsiifika selgitamiseks.

3. Stuudiumi lõpus, enne praktikale siirdumist käsitleda rahanduse eriküsimusi, kus antakse vajalikke näpunäiteid ka revideerimiste läbiviimiseks ning vastavate aktide vormistamiseks, et viimased kujuneksid konkreetseteks ja asjalikkudeks.

4. Põhjalikumalt õpetada tööseadusandluse küsimusi.

Praktika kasuteguri tõstmiseks oleks vaja:

1. Muuta praktika aega, viies praktika senise detsember -veebruar asemel läbi perioodil september - november.

2. Tihendada kontakti juhendavate õppejõudude ja üliõpilaste -praktikantide vahel, muutes sagedamaks praktikantide kohapeal külastamise.

TEOREETILISE ETTEVALMISTUSE VASTAVUSEST
PRAKTILISELE TÖÖLE RIIGIPANGAS.

V. T o m s o n,

NSV Liidu Riigipanga Põlva osak.juh.,
rahanduse ja krediidi eriharu 1966.a.
statz. lõpetanu.

1. Majandusteadlaste ettevalmistamine TRÜ-s on toimunud kahes variandis - 4-aastase ja 5-aastase õppeplaani alusel, kusjuures neist viimasel oli rohkem tähelepanu pööratud praktilisele ettevalmistusele. Leiame, et otstarbekam neist oleks viieaastane õppeplan.

2. Meile näib, et üldõppeainete suhe erialaste ainetega oleks pidanud olema rohkem viimaste kasuks.

3. Tootmispraktika 4.-5. kursusel oleks võinud kümne kuu asemel olla mõni kuu lühem, kuid mitte mingil juhul ainult kolm kuud, nagu on see praeguse 4-aastase õppeplaani järgi.

4. Majandusteaduskonnas õpetati muu hulgas fakultatiivselt ka arvutusmasinate käsitsemist ning masina- kirja. Ei õpetatud kirjavahetust ega asjaajamist, mis igapäevases töös väga vajalik on.

MILLIST SPETSIALISTI-MAJANDUSTEADLAST
VAJAB KAASAEGNE TÖÖTUSETTEVÕTE ?

E. E h a s a l u,

Pärnu Lihakombinaadi plaani- ja töö-
tasuosak.juh.,
rahanduse ja krediidi eriharur 1965.a.
stats.lõpetanu.

Käsitledes ülalnimetatud teemat tuleb paratamatult analüüsida tegelikku olukorda, seda ettevalmistust, mille praktiliselt saavad TRÜ Majandusteaduskonna lõpetajad tööleasumisel tööstusettevõttesse.

Paljude aastate jooksul majanduselus toimunud muudatused, eriti üleminek uuele süsteemile, pole spetsialisti-majandusteadlase osatähtsust vähendanud. Hoopis vastupidi. Vajadus majandusteadlaste järele on järsult suurenenud, nende tegevussfäär avardunud, töö muutunud loovamaks ja resultatiivsemaks.

Kaasaegsed tööstusettevõtted vajavad ennekõike oma ala spetsialisti, juhti, mõtlejat, kes suunaks teadlikult ettevõtte majanduselu ja ökonoomikaalast tööd, suudaks analüüsida ja põhjendada kõiki majandusliku tegevuse resultaate ning oskaks leida uusi teid ja võimalusi ettevõtte rentaabluuse tõstmiseks.

Majandusteadlane peab suutma kiiresti ja õigesti orienteeruda tormiliselt arenevas majanduselus, omama avarat perspektiivtunnet ja olema kursis majandusteaduse uusimate saavutustega.

Paratamatult peab tundma ka selle ettevõtte tehnoloogiat.

Ettevõtte spetsialisti töö on tihedalt seotud tootmisega, tema tegevussfäär on laiaulatuslik, probleemi-

tihe ja rakenduslik. Väiksemates ja keskmistes tööstus-ettevõtetes on laialdaste ja universaalsete teadmistega spetsialist eriti vajalik. Sellistes ettevõtetes tuleb majandusteadlastel lahendada probleeme finantsi, plaani, ökonomika, töö, töötasu, normeerimise, õiguse jne. valdkonnast.

Põhjalikult tuleks käsitleda probleemi majandusteadlane ja tööstusettevõtte juriidiline tegevus, sest kogu majanduslik tegevus põhineb õiguslikult reguleeritud normidel.

Siit tulenebki majandusteadlastel vajadus operatiivse ja teadliku asjaajamise huvides tunda õiguslikke distsipliine. Käesoleval ajal ettevalmistatavad juristid on vähe kursis puhtmajanduslike probleemidega ja seega juriidilise teenistuse efektiivsus oleneb sellest, kui teadlikult majandusteadlased oskavad üles tõsta lahendatavaid probleeme ettevõttes endas ning ettevõtete vahel ja kuidas nad oskavad juristi suunata.

Samal ajal tuleb majandusteadlastel kui materiaal-seid väärtusi planeerivail, suunavail ja kasutavail spetsialistidel endil lahendada rida juriidilisi küsimusi ettevõtte majanduslikus tegevuses. Eriti aga tsiviil-, haldus-, finants-, töö-, majandusõiguse jne. valdkonnast.

Majandusteadlane-spetsialist on ettevõtte majanduselu juht. Ta on kõige rohkem hinnatud ja vajalik seal, kus luuakse uusi materiaalseid väärtusi. Töötamisel ükskõik millises keskasutuses, rahandus- või pangasüsteemis ei saa ülikooli lõpetanu olla peale teatud aja möödumist majandusteadlane selle sõna kõige õigemal tähenduses, kuigi me nende tööd ei alahinda.

Sellest tulenevalt, ja arvestades eelnevalt nimetatud asutustesse suunatud ja tegelikult seal töötavate majandusteadlaste vahetõrget, näen TRÜ Majandusteaduskonna perspektiivi kiires ümberorienteerumises majandusteadlaste ettevalmistamisele tööstusettevõtete tarvis, mõningates

muudatustes õppeainete struktuuris ja nende osatähtsuses; ettevalmistamise meetodikas, praktika korraldamises jne., mis peaks silmas ettevõtte töö iseärasusi. Kasu rahvamajandusele oleks sellest mitmekordne.

Majandusteadus on kiiresti arenev teadus. Lähtudes aja vaimust ja praktilisest vajadusest tuleks rohkem tähelepanu pöörata kaasaegsele arvutustehnikale, kommunikatsioonivahenditele, uutele meetoditele majandusteaduses, juhtimisteadusele, TTO-le jne. ning "igavesti haljastele" probleemidele, nagu tööviljakus, omahind, rentaablus, palk, finantsküsimused, planeerimine, ökonoomika põhialused, õiguslikud küsimused jne.

TRÜ MAJANDUSTEADUSKONNAS MITTESTATSIONAARSELT ÕPPIMISE PROBLEEMIDEST.

I. H e l m j a,

Pärnu Linna rahandusosak. v.-ökonoomist,
rahanduse ja krediidi eriharur 1966.a.
mittestats. lõpetanu.

1. Õppe-eksamisessioonide paigutamisel tuleks senisest rohkem silmas pidada kaugõppijate ametiülesannetest tulenevat spetsiifikat. Kõige vähem sobib talviseks sessiooniks jaanuarikuu esimene pool, sest siis koostatakse aastaaruandeid.

2. Kui meetodilised juhendid õppeainete kohta koostatakse pikemaks kasutamisperioodiks, siis tekib majandusreformi tingimustes seal loetletud kirjanduslike allikate vananemise oht. Igaaastases meetodilises dokumentatsioonis tuleks selle tõttu juhtida tähelepanu esitatud muudatustele ja esitada vastavad uued allikad.

3. Kirjanduse vananemise ohust tingituna on osa materjale kaugõppijatele rasketi kättesaadavad. Selle

lõnga ületamiseks oleks vaja:

- a) senisest rohkem paljundada loenguid;
- b) paljundada õppejõudude poolt redigeeritud, üliõpilaste poolt koostatud loengukonspekte ka kaugõppijate endi kaasabil;
- c) varustada vastava materjaliga ka kohalikke raamatukogusid ja TRÜ konsultatsioonipunkte;
- d) pidevalt täiendada raamatukogude fonde TRÜ rotaprintil välja antavate õppevahenditega.

4. Õpetamise protsessis tuleks erilist tähelepanu pöörata uutele, majandusreformiga kaasnevatele probleemidele. Sealjuures kesksel kohal peaksid olema metoodika küsimused.

SPETSIALISTIDE PAIGUTUS JA KASUTAMINE KAUBANDUSES.

Ü. M a l l e n e,

TRÜ kaubatundmise ja kaubanduse organiseerimise
kat. v.- õpetaja.

1. Majanduslik efektiivsus ei sõltu mitte ainult spetsialistide ettevalmistuse süsteemist (kuigi see avaldab ka teatud mõju), kuivõrd just nende ratsionaalsest ja efektiivsest paigutamisest ja kasutamisest.

2. Uue majandusreformi korral, kus kaubanduses min-
di üle rohkem detsentraliseeritud juhtimisele, on spetsialistide tööil kaubandusorganisatsioonide ja ettevõtete juhtimisel palju suurem tähendus kui varem. Nende põhi-
ülesandeks peaks olema ökonoomilist, tehnilist, organi-
satsioonilist, sotsiaalset ja teistes jooksvat ning pers-
pektiivset laadi küsimustes parimate lahenduste leidmine

ja juhtidele esitamine.

3. Praegu on kaubandusorganisatsioonides ja ettevõtetes toimunud tööjaotus:

- 1) juhtide ja spetsialistide vahel,
- 2) juhtide eneste vahel,
- 3) spetsialistide vahel,
- 4) osakondade ja teiste allüksuste vahel. Kuigi selline tööjaotus ei ole lõpuni viidud absoluutselt kõigis kaubandusorganisatsioonides ja -ettevõtetes, on ta siiski enamikus.

4. Täiesti puudub või on väga vähene tööjaotus juhtide, spetsialistide ja tehniliste täitjate vahel, sest tehniliste täitjate ametikohad mõningatel juhtudel hoopiski puuduvad või on komplekteerimata. Et puuduvad arvestajad, sekretärid, masinakirjutajad, operaatorid arvutusmasinatel, siis teevad selle töö ära põhiliselt spetsialistid või isegi juhid.

5. Et tegelikult on spetsialistide töö suuremalt osalt tehnilist laadi, siis see annabki võimaluse täita spetsialistide kohti madalama ja erihariduseta töötajatega, sest tehnilise töö tegemine nõuab tunduvalt väiksemat kvalifikatsiooni.

6. Iga liiki spetsialistide (kaubatundjad, ökonomistid) töös tuleb selgitada nende tehnilise töö osa ja spetsialistide ametikohtade arvu vähendamisel täita see tehniliste töötajatega. Kõrgema ja madalama kvalifikatsiooniga kaubatundjate (kõrgema ja keskharidusega) juures võib äärmisel juhul tehnilise töö tegemine jääda madalama kvalifikatsiooniga kaubatundja täita.

7. Tööjaotuse korras spetsialistide kvalifikatsioonile vastava töö kindlustamine ei ole mitte ainult majanduslikult efektiivne, vaid ühendab ka üksikisiku taotlused organisatsiooni või ettevõtte eesmärkidega, loob rahulolu ja võimeluse eredalt väljendada oma isiksust.

KAUBANDUSVÕRGU LÄBILASKEVÕIME NÄITAJA JA
TEDA MÕJUTAVAD TEGURID.

K. J a n i k s o n,

Tartu Kaubandusvalitsuse TTO osak. juh.,
kaubanduse eriharu 1967.a. stats.lõpetanu.

Meie kaubandusettevõtted on sageli üle koormatud ning ostjad kulutavad liiga palju aega vajalike kaupade muretsemiseks. Samal ajal võime aga täheldada, et olemasoleva kaubandusvõrgu läbilaskevõimet (võimsust) ei kasutata täielikult.

Kaupluse läbilaskevõime määramisel peame arvestama järgmisi nõudeid:

- 1) kui palju ostjaid on võimalik teenindada, järgides kaubanduskultuuri;
- 2) missuguse kaupade sortimendiga ja kui suurte kogustega peab olema kauplus varustatud, et rahuldada ostjate nõudmisi;
- 3) kui efektiivselt kasutatakse elavat ja asjastatud tööd kaupade müügi protsessis.

Seejuures esitatakse ka mõned põhinõuded läbilaskevõime näitajale endale. Ta võib olla väljendatud:

- 1) teenindatud ostjate arvuga;
- 2) sooritatud ostude hulgaga;
- 3) realiseeritud kauba mahuga.

Igatiks neist kolmest näitajast iseloomustab kaubandusvõrgu võimsust omast aspektist, jättes avaldamata erinevate tegurite mõju.

Rahvatarbekaupade sortimendi laienemine ja nende kvaliteedi paranemine mõjutab kaubandusvõrgu läbilaskevõimet. Tööjaotuse vormide täiustamine materiaalse tootmise ja

teenindussfääri vahel vähendab üksikute kaupade realiseerimise töömahukust.

Kaubandusettevõtete võimsust mõjutavad ka nende ratsionaalne paigutus ja elanikkonna tihedus teatud määral.

Progressiivsete müügivormide kasutamine lubab tunduvalt tõsta kaubandusvõrgu läbilaskevõimet. Oluline osa on ka kaubandusettevõtete suurusel ja lahtioleku ajaval. Viimastest sõltub ühe töökoha koormatuse aste.

Teataval määral mõjutavad iga kaubandusettevõtte võimsust kaubandustöötajate töö tootlikkus, nende kvalifikatsioon, töö jaotamine ja koopereerimine põhi- ja abitöötajate vahel, materiaalse huvitatuse tõstmine, kaubanduslike protsesside mehhaniseerimine ja automatiseerimine.

Kaasajal on saanud kaubandusettevõtete läbilaskevõime näitaja probleem küllaltki aktuaalseks, sest selle uurimine võimaldab meil selgitada, kuidas reaalselt on üha kasvavate kaubakäibepaanide täitmine, millised reservid peituvad kaubanduses endas, kuidas efektiivsemalt kasutada olemasolevaid kaubandusettevõtteid, kuidas tõsta kaubandustöötajate jõudlust, kuidas paremini teenindada elanikkonda, millisel määral ja kuidas tuleb ehitada uusi kaubandusettevõtteid.

Kaasaegset kaubandust võime organiseerida ainult teotudes komplekssetele uurimustele ja teaduslikele eksperimentidele.

MÕNINGAID PROBLEEME SEOSSES PIIMA JA
PIIMASAADUSTE TARBIMISEGA.

M. M i l l j a n,

TRÜ kaubatundmise ja kaubanduse organi-
seerimise kat.aspirant.

Piimal ja piimasaadustel on inimeste toitlastami-
sel väga suur tähtsus, sest piimas leidub kõiki vajalik-
ke toitaineid. Peale selle, mis on eriti tähtis, need
toitained on piimas ning sellest valmistatud toodetes
kergesti omastatavad. Nii omastab organism piima ras-
vast 96%, valkudest 95% ja suhkrust 98%. Mõningate pro-
duktide omastatavus tõuseb veelgi (näiteks juustu val-
kude omastatavus - 97%). Toitlustamisel on väga tähtis
üksikute komponentide vahetamine toiduainetes. Valkude,
rasvade ja süsivesikute vahetamine piimas vastabki inim-
organismi vajadustele.

Oleks loomulik, et sellise kõrge toiteväärtusega
toiduaine nagu piim kõik komponendid kasutataks maks-
maalselt inimorganismi vajaduste rahuldamiseks.

Nõukogude Liidus kasutatakse riigi kokku ostetud
piimast kahjuks ainult natuke üle 1/3 valkudest ja ligi
1/3 suhkrust inimtoiduks. Ülejäänud valgud ja suhkur ka-
sutatakse kas loomatoiduks või mujal tööstuses. Selline
lubamatult ebaratsionaalne tarbimine on välja kujunenud
ebaõige hinnakujunduse tõttu. Paljude piimasaaduste hind
ei vasta nende produktide väärtusele. Piimas leiduv rasv
hinnatakse ligi 20 korda kallimaks kui valgud ja suhkur,
mille tulemusena ca 90% piima maksumusest on pandud ras-
vale. Olgu märgitud, et piimas rasva, valkude ja suhkru
protsentuaalne koostis on peaaegu võrdne ja peaaegu võrd-
sed on ka kulutused iga liigi tootmiseks, järelikult

peaksid olema võrdsed ka väärtused. Sellele tuleb lisada, et tarbimisväärtus valgul ja suhkrul ei ole madalam kui rasval.

Ebaõige hinna kujundamine piimasaadustele on loonud soodsa pinna rasvata piima kui ühe odavama söötühikute allika kasutamiseks loomatoiduks. Vale hind on loonud näilikkuse efekti ja ei lase võidelda selle ebamajanduslikkuse vastu. Loomulikult on vaja osa rasvata piima kasutada loomatoiduks, kuid mitte sellistes pillavates kogustes nagu praegu.

Piima kasutamise probleemi ei ole võimalik momentsest lahendada, sest tööstus ja põllumajandus ei ole selleks valmis. Überkorraldused tuleks teha üksikute etappide kaupa kooskõlas võimaluste loomisega selleks nii põllumajanduses kui ka piimatööstuses. Põhilised überkorraldamise suunad oleksid järgmised:

1. Kõrgendada järk-järgult rasvata piima hind, mis läheb nii tööstuslikuks töötlemiseks kui ka loomatoiduks.
2. Kindlustada lai ehitustegevus piimatööstuse arendamiseks ja überkorraldamiseks.
3. Über korraldada piima kasutamine piimatööstuses, eriti suurendada täispiimasaaduste osatähtsust.
4. Luua kaubandusvõrgus kõik vajalikud tingimused piima ja piimasaaduste turustamiseks.
5. Über korraldada loomakasvatuse söödabaas, viies piima ja piimasaaduste kasutamise optimaalseks.

MÕNINGAID ISEMÄJANDAMISE JA HINDADE PROBLEEME
ETKVL-i SÜSTEEMI KAUBANDUSLIKUS JA TOITLUS-
TUSTEGEVUSES.

I. T a m b a u r,

ETKVL-i keskraamatupidamise pearaamatupidaja,
TRÜ raamatupidamise kat. mittestats. aspirant,
1963.a. kaubandusökonoomika eriala lõpetanu.

Uue planeerimise korra rakendamisega ja töötajate materiaalse ergutamise uuele korrale üleminekuga kaubanduses ja ühiskondlikus toitlustamises, tekivad teoreetilised ja praktilised küsimused, mis on seotud reaalväärtuste ja hindade probleemidega.

Isemajandamise ja hindade probleemid on nii kaubanduses kui ka toitlustustegevuses puudulikult läbi töötatud.

On levinud arusaamine, et ringlussfääris ei ole isemajandamise ja hindade probleem nii aktuaalne, kui seda on tootmises. Neid probleeme ei ole seni vajalikul määral uuritud, üldistatud ega sellest ka vastavaid järeldusi tehtud.

Kaubandus peab aga kasumi arvel kindlustama nii majandusliku tegevuse laiendamise, kui ka selleks vajaliku materiaalse tehnilise baasi tugevdamise. Eriti tähtis on viimane küsimus tarbijate kooperasiiooni süsteemis, kus materiaalse tehnilise baasi laiendamist ei finantseerita riigieelarvest.

Ei saa pidada õigeks, et ETKVL-i süsteemis kulutusi kaubanduse ja toitlustustegevuse materiaalse tehnilise baasi laiendamiseks on seni finantseeritud ja tu-

leb finantseerida ka edaspidi tootmistegevuse kasumi arvel. On vaja, et kõik ETKVL-i organisatsioonid ja ettevõtted töötaksid rentaabliit, sest seoses uue materiaalse ergutamise süsteemi rakendamisega sõltub tarbijate kooperatiivide töötajate preemia ja lisatasude suurus materiaalse ergutamise fondist, mis moodustatakse kasumi arvel.

Vaatomata kaubanduslike mahahindluste tõstmisele 1. juulist 1967. a. ei ole kaubandustegevus rentaabel leiva-saiatoodete, piima- ja piimasaaduste jt. kaupade müügil paljudes tarbijate kooperatiivides.

See on tingitud suurtest transpordikuludest nende kaupade veol tootjatelt jaettevõtetesse ja samuti tühja taara tagasiveo kuludest hankijale. Suured veokulud on tingitud leiva ja saia tootmise kontsentreerimisest suurtesse leivatööstustesse ja piima villimise kontsentreerimisest piimakombinaatidesse.

Käesoleval ajal veetakse piim vastuvõtupunktidest piimakombinaati ja sealt tagasi kauplustesse (tihti kümnete kilomeetrite kaugusele). Sellise kauge edasi-tagasi veo juures jõuab piim müügile hilinemisega, halveneb kvaliteet, ei tagata piima pidevat müügilolekut ja piima (koos taara tagasiveoga) veokulud moodustavad kuni 6% piima müügihinnast ja seda kaubandusliku mahahindluse määra 9% juures.

Võid saavad tarbijate kooperatiivid põhiliselt Tallinna ja Tartu külmhoonest, kuigi piimakombinaadid asuvad tarbijate kooperatiivide vahetus läheduses. Selline või edasi-tagasi vedu on rahvamajanduse seisukohalt ebamajanduslik ja tarbija ei saa kunagi värsket võid. Ka ei ole kaubanduslik mahahindlus 5% tarbijate kooperatsiooni kulude katmiseks ja kasumi moodustamiseks niisuguse veo puhul küllaldane.

Tarbijate kooperatiivid saavad suuri kahjumeid pastöriseeritud täispiima kohupiimaks töötlemisest, sest tarbijate kooperatiividel ei ole võimalusi eelmise päeva

markeeringuga piima allahindamiseks. Täispiima ümberhindamine on teostatav ainult tarbijate kooperatiivide keskuste lähedal. On vaja, et täispiima villimine toimuks piimakombinaatide tsehhides ja võid väljastatakse sealt, kus seda toodetakse. See võimaldaks tunduvalt vähendada transpordikulusid.

Leiva-saiatoodete transpordikulude vähendamiseks tuleb iga leivatehase jaoks koostada väljaveo optimaalsed marsruudid elektronarvuti abil ja täpsustada arvete koostamine tootjate poolt tarbijate kooperatiividele toodete laialiveo eest.

Dieetmunade (realiseerimise tähtaeg 5 päeva) ümberhindamise komisjonide liikmete töötasu ja sõidukulud moodustavad sageli kuni 50% kanamunade hinnast. On vaja taotleda, et maakaubandusvõrgus pikendataks dieetkanamunade realiseerimise tähtaega.

ETKVL-i süsteem saab kahjumeid ka asutuste ja ettevõtete juurde kuuluvate toitlustusettevõtete tegevusest, sest nendes ettevõtetes realiseeritavale toodangule tehtavad juurdehindlused ei kata kulusid.

On vaja, et asutused ja ettevõtted, mille juurde toitlustusettevõtted kuuluvad, võtaksid täiendavalt kulusid enda kanda.

Nende ja teiste abinõude ellurakendamine aitab oluliselt kaasa isemajandamise tugevdamisele kaubanduses.

МАТЕРИАЛЫ СЛЕТА-КОНФЕРЕНЦИИ
ВЫПУСКНИКОВ ФИНАНСОВО-ТОРГОВОГО ОТДЕЛЕНИЯ

На эстонском языке

Тартуский государственный университет
ЭССР, г. Тарту, ул. Ёликооли, 18

Vastutav toimetaja A. Hussar
Korrektor A. Norberg

=====

TRÜ rotaprint 1969. Paljundamisele antud 14.VII 1969.
Trüki-poognaid 1,62. Tingtrüki-poognaid 1,51. Arvestus-
poognaid 1,23. Trükiarv 600. Paber 30x42. 1/8.
MB 03391. Tell. nr. 574.

Hind 10 kop.

AVR 4

A

29953

96439

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00410783 7